

DOI 10.15407/kraieznavstvo2023.03-04.128

УДК 027.54(477-25)НБУВ:025.17:050(477.83-25)''18/19''

Іванна Гуржій (м. Київ)

кандидат історичних наук,

науковий співробітник

відділу бібліотечних зібрань та

історичних колекцій

Інституту книгознавства

Національної бібліотеки України

імені В. І. Вернадського

E-mail: ivka85.85@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1847-0831>

Львівські періодичні видання у фондах НБУВ: історія формування та тематичний склад

Актуальність теми. На основі архівних джерел і друкованих матеріалів Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського (НБУВ) висвітлено історію формування львівських періодичних видань другої половини XIX – початку XX ст. і їхнє укомплектування у відділі бібліотечних зібрань та історичних колекцій. Визначено та проаналізовано тематику та етапи накопичення опублікованих зібрань. Також наводиться огляд вміщених на їхніх шпальтах студій, які мали особливу актуальність і оприлюднювались у регіональних виданнях. Оціночні характеристики зроблені в даному дослідженні мають вагомe значення для вивчення історії розвитку української культури: освіти, мови, права та друкарської справи, а також поширення національних ідей, сформульованих львівськими дописувачами. **Об'єктом дослідження** є інтегрований фонд документів НБУВ як сукупність всіх різноманітних книжкових, журнальних, газетних, а також і недрукованих джерел інформації, що запроваджуються бібліотекою суспільного наукового та культурного обігу. **Предмет дослідження** становлять формування та перспективи розвитку фонду періодичних видань, що завдяки своїй історико-культурній, освітній і науково-інформаційній цінності являється яскравим показником функціонування бібліотеки, зокрема НБУВ. **Хронологічні межі дослідження** – саме характерний період становлення регіональної періодики охоплюють друг. пол. XIX – поч. XX ст. **Методологія роботи** – це комплексний підхід у процесі дослідження предмету, що ґрунтується на принципах історизму та наукової об'єктивності. Також використано історико-порівняльний і системний підходи та книгознавчий аналіз. **Наукова новизна полягає** у представленні західноукраїнської преси як складової відділу періодичних видань НБУВ, де вперше проведено змістовний книгознавчий аналіз, проаналізовано розподіл періодичних видань за тематикою. Зроблено спробу простеження шляху, яким примірники львівських видань потрапили до фонду бібліотеки. **Джерельною базою дослідження** є архівні матеріали з фондів інституту рукопису НБУВ, архіву НБУВ, опублікованих праць про діяльність НБУВ, наукові праці з історії вивчення преси, книгознавства, бібліотекознавства, документознавства. **Висновки.** Виявлення львівських періодичних видань, раніше малодосліджені у бібліографії, свідчить про необхідність продовження дослідницької роботи з бібліотечними фондами та колекціями української книги. Наукова періодика зазначеного періоду в дослідженні відіграє важливу роль у становленні й розвитку бібліотечної справи, оскільки на своїх сторінках відображає не тільки актуальні проблеми бібліотекознавства, а й також висвітлює події суспільно-політичного та культурного життя, які безпосередньо мали вплив на розвиток науки в цілому.

Ключові слова: періодичне видання, часопис, львівська література, примірник, бібліотечний фонд, Національна бібліотека імені В.І. Вернадського.

Ivanna Gurzhiy (Kyiv)
Senior Researcher,
V. I. Vernadsky National
Library of Ukraine PhD (History)
E-mail: ivka85.85@ukr.net
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1847-0831>

Lviv periodicals in the collections of the NBUV: history of formation and thematic composition

Actuality of theme. On the basis of archival sources and printed materials of the NBUV, the history of the formation of Lviv periodicals of the second half of the 19th – beginning of the 20th centuries is highlighted. The topics and stages of accumulation of book collections are defined and analyzed. Also, an overview of materials that were relevant in the 20th century and published in periodicals is provided. The evaluation characteristics made in this study are of great importance for the study of the history of the development of Ukrainian culture: education, language, law, and printing. **The object of the research** is the integrated fund of documents of the NBUV as a collection of all various book, magazine, newspaper, as well as non-printed sources of information introduced by the public scientific and cultural circulation library. The subject of the study is the formation and prospects of the development of the fund of periodicals, which, thanks to its historical, cultural, educational, scientific and informational value, is a vivid indicator of the functioning of the library, in particular the NBUV. **Chronological boundaries** of the study – Cover friend. gender XIX – beginning 20th century **The methodology** of the work is a complex approach in the process of researching the subject, based on the principles of historicism and scientific objectivity. A historical-comparative, systematic approach and bibliographic analysis were also used. **The Scientific novelty** lies in the presentation of the Western Ukrainian press as a component of the NBUV periodicals department, where for the first time a meaningful bibliographic analysis was conducted, and the distribution of periodicals by topic was analyzed. An attempt was made to trace the path by which copies of Lviv editions got to the library fund. **The source base of the research** is archival materials from the funds of the Institute of Manuscripts of the NBUU, the archives of the NBUU, published works on the activities of the NBUU, scientific works on the history of the study of the press, bibliography, library science, and document studies. **Conclusion.** So, in this study, pre-revolutionary Lviv periodicals are comprehensively characterized for the first time, and special attention is paid to those of them stored in the department of library collections and historical collections of the V. I. Vernadskyi National Library. The thematic direction of Lviv periodicals is determined and the history of the formation of periodicals from the middle of the 19th to the beginning of the 20th century is traced. Materials published in Lviv periodicals and relevant to the contemporary reader were also analyzed in detail. Surviving copies of Lviv editions went through a difficult path, «traveling» for a long time in various archival repositories of the USSR, before getting into the collection of pre-revolutionary periodicals, which is now kept in the NBUV fund. In the research, it is no less important to provide information about unique historical figures who were undoubtedly associated with publishing activities not only in Lviv, but also in other Western European cities. The information presented in this essay still has not lost its scientific significance and continues to attract the attention of scientists in search of novelty and interesting material for further work.

Key words: periodical publication, Lviv journal, literature, copy, library fund, V. I. Vernadsky National Library of Ukraine.

Поширення українських періодичних видань розпочиналося на початку XIX ст. у різних регіонах України. Вітчизняні видання журнального типу слід розцінювати як своєрідне та багатовекторне історичне джерело. Найбільш характерними з них є щоденники, що виходили кілька разів на тиждень, тижневик, місячник,

квартальник тощо. Друкована продукція могла мати вигляд журналу, бюлетеню або вісника. Обов'язково зазначалося місце видання, належність до власників чи видавців, зміст тощо. Принципово зазначити, що свій початок періодичні видання ведуть від неукраїномовних видань XVIII ст. Так, у січні 1776 р. у Львові побачив світ

французькомовний тижневик «Gazette de Léopol» («Львівська газета»). Власником і видавцем був Шевальє Оссуді. Часопис проіснував усього рік, але звернув на себе увагу читачів тим, що подавав загальноєвропейські та місцеві новини, а також інформацію з Наддніпрянської України. Зокрема, з його шпальт львів'яни дізналися про те, що резиденцію генерал-губернатора Малоросії П. Румянцева-Задунайського в інтересах царського уряду Росії було перенесено з Глухова до Києва. Також надано інформацію щодо ліквідації Запорозької Січі, нібито через те, що козаки перешкоджали налагодженню торгового шляху Дніпром заради власних меркантильних інтересів. При цьому повністю приховувалися справжні політичні причини, зокрема імперські інтереси російської влади. У Західній Україні в першій пол. XIX ст., за часів правління Габсбургів, регіональне керівництво всіляко обмежувало розвиток національної української преси. Наприклад, у 1834 р. «Руській трійці»^{*} не вдалося розпочати друк альманаху «Зоря». Через заборону цензури підготовлений товариством альманах «Русалка Днестровая»¹ був оприлюднений лише 1837 р. Першим двомовним часописом, що друкувався російською та українською, став «Украинский вестник» (Харків, 1816–1819). Першим же власне періодичним виданням слід вважати «Зоря Галицька» (Львів, 1848–1857). За своїм форматом це був україномовний тижневик. Його наклад досягав близько 4 тис. примірників, як на той час у Тижневику вже в першому номері (15 травня 1848) проголосувалася принципова концепція: українці Австрійської імперії є складовою частиною українського народу. Під впливом діяльності поляків, українці, які мешкали у Львові, об'єдналися і організували політичне товариство «Руський Собор», органом якого стала газета «Dnewnyk Ruskij» («Дневникъ Рускій»). Вона виходила у серпні-жовтні 1848 р. друком у двох форматах: латиницею і кирилицею. Друга в історії (після «Зорі Галицької») газета українською народною мовою. Відповідальним редактором значився І. Вагилевич. Проте, у зв'язку з тим, що у виданні друкувалася низка статей відверто проукра-

їнського характеру, газета викликала в польській громаді роздратування, а тому на 9-му випуску її функціонування було заборонено міською владою. Величезний вплив за своїм суспільно-політичним значенням у житті України мали «Записки Наукового товариства імені Шевченка»². Почали виходити у Львові 1892 р., (з 1893 – НТШ), перетворившись на всеукраїнське літературне періодичне видання. На їхніх шпальтах оприлюднювали свої твори І. Франко, М. Грушевський, М. Коцюбинський, Н. Кобринська, О. Кобилянська, А. Кримський, В. Щурат, І. Нечуй-Левицький, К. Студинський та ін. Періодичне видання зацікавило передплатників як на західних, так і на східних українських землях (зокрема у підросійській Україні їх налічувалося понад 400), що безперечно, посилювало зв'язки між населенням обох регіонів. Заборона царського уряду ввозити на підвладні йому території україномовні видання боляче позначилася на фінансовому стану «Зорі». НТШ мусило реформувати деякі засади друкованого органу, а саме розширивши коло читацького загалу та змінивши його назву на «Літературно-науковий вістник». До редакційного складу формально зміненого видання увійшли М. Грушевський, О. Борковський, О. Маковей та І. Франко. Водночас на Львівщині деякі просвітницькі товариства активізували свою друкарську діяльність. Наприклад, Галицько-руське товариство друкувало «Науковий збірник» (1864–1868) і «Літературний збірник» (1869–1874).

З початком Першої світової війни з боку царського уряду було посилено переслідування українського національно-культурного руху. Внаслідок чого закрито багато вітчизняних видавництв. У січні 1915 р. знову набув сили закон про заборону для місцевих провідних газет широко висвітлювати побутування українців як у межах імперії, так і за кордоном. Заборонено періодичні видання як-от: «Українська хата», «Маяк» та «Слово». Після відступу радянських військ зі Львова та львівської області у 1918 р., розпочиналося відновлення українського друкарства. Багато періодики виходило як українською, так і польською мовами. Серед таких:

^{*}Руська трійця – галицьке літературне угруповання, очолюване Маркіяном Шашкевичем, Яковом Головацьким та Іваном Вагилевичем, що з кінця 1820-х років розпочало на західноукраїнських землях національно-культурне відродження (1833–1837 рр.).

¹ Русалка Днестровая. Будим: Письмом Корол. Всеучилища Пештанского, 1837. XX, 133 с.

² Гнатюк В. Наукове товариство імені Шевченка. З нагоди 50-ліття його заснування (1873–1923). Друкарня наукового Товариства імені Т. Шевченка. Львів, 1923. С. 3.

тижневик громадського життя «Вперед», «Добра новина», «Будуччина», «Діла» та ін. Також популярними на той період стали суто львівські періодичні видання, зокрема «Наша школа», «Ілюстрована Україна», «Господарська часопис».

Наприкінці XIX – початку XX ст. в Україні з'явилися перші наукові статті поглибленого вивчення та висвітлення національних проблем – їхнім розвитком особливо переймалися М. Возняк, Б. Грінченко, М. Грушевський, І. Кривецький, О. Маковей, Т. Ревакович, К. Студинський, І. Франко.

Наприклад, відомий український письменник Іван Франко (1856–1916) у «Нарисі історії українсько-руської літератури до 1890 р.» подав значний фактичний матеріал з минулого періодичних видань, починаючи від харківського «Українського вестника» до галицьких часописів 1880-х рр. Саме ця його праця фактично започаткувала в Україні історико-оглядові нариси про українські періодичні видання. І. Франко охарактеризував основні закономірності та етапи їхнього розвитку, визначив місце серед інших періодичних видань. Правда, це зроблено без поглибленого трактування причин появи друкованих органів у цілому, на теренах України. У своїй праці автор зауважив й про деякі методологічні засади вивчення історії газет і журналів минулого³. Свого подальшого розширення ця проблематика набула в таких творах І. Франка: «Симптоми розкладу в галицькій суспільності», «Українська альманахова література», «Передмова до покажчика змісту «Літературно-наукового вісника», «Дещо про нашу пресу».

Значну увагу історії української періодики приділив Осип Маковей (1867–1925) – український поет, прозаїк, критик і публіцист, редактор багатьох профільних видань, педагог і громадсько-політичний діяч⁴. У своїх студіях автор вперше конкретно визначив критерії наукового підходу при вивченні минулого української періодики. Зокрема він здійснив своєрідний огляд провідних галицьких друків за 50 років: від 1848 р. до 1898 р. Автор намагався простежити взаємозалежність між явищами суспільно-політичного життя та появою українських часописів,

одним із перших запропонував періодизацію розвитку західноукраїнської преси.

Для другого етапу висвітлення означених питань притаманні вже більші узагальнення та теоретичні підходи при характеристиці вивчення як окремих видань, так і тематико-типологічних груп часописів. Серед таких слід виділити «Бібліологічні вісті», що видавав Український науковий інститут книгознавства. Авторами цього авторитетного часопису в різний час були представники Галичини – М. Возняк, В. Ігнатієнко, Д. Лисиченко, В. Міяковський, Ф. Сенгалевич, М. Ясинський та ін.

У третій період на особливу увагу з названої теми заслуговують дослідження М. Бернштейна, В. Дмитрука, І. Дорошенка, М. Жовтобрюха, П. Федченка. Для більшості їхніх студій властивий вибірково-тенденційний підхід із чітким «розмежуванням» на революційно-демократичну ліберальну та «націоналістичну» спрямованість у виданнях. Також на початку XX ст. оприлюднена певна кількість монографічних досліджень про розвиток української періодики, авторами яких стали такі науковці, як В. Габор, М. Галушко, О. Дроздовська, Н. Кулеш, І. Павлюк, М. Романюк.

Справжнє досягнення з питань бібліографії періодики становлять узагальнюючі праці І. Левицького – «Галицько-руська бібліографія XIX ст.» та «Українська бібліографія Австро-Угорщини за роки 1887–1900», «Галицько-руська бібліографія за роки 1772–1880»⁵.

Подальшого розвитку українська бібліографія періодичних видань набула за діяльності Наукового товариства імені Шевченка у Львові під керівництвом М. Грушевського (з 1897 р. по 1916 р.). Адже «Записки Наукового товариства імені Шевченка» почали систематично друкувати річні покажчики змісту своїх номерів, причому не тільки українською, а також німецькою мовами.

Окремо слід зазначити, що у 50-х рр. XIX ст. в Україні розпочалася робота над проектом «українська книга», що передбачав перспективну розробку тематики та змісту. Окремі вчені вважають, що саме це стало великим початком розвитку національної бібліографії. Авторами ідеї

³ Франко І. // Энциклопедический словарь Брокгауза и Ефрона в 86 томах / Под ред. Андреевского. Т. XXXVI. Санкт-Петербург, 1902. С. 475.

⁴ Маковей О. // Литературная Энциклопедия. Т. 6. Москва, 1932. С. 716.

⁵ Левицький І.О. Галицько-руська бібліографія за роки 1772–1880 // Записки НТШ. Т. 52. Кн.1. Львів, 1903. С. 1–2.

та практичним втіленням її у життя стали О. Лазаревський, М. Комаров⁶.

На початку ХХ ст. у дослідженнях з книгознавства спостерігалися нові наукові підходи. Читкіше проявлялися принципи та методи в процесі створення реєстрів періодичних видань. В Національній бібліотеці України імені В.І. Вернадського (далі НБУВ) зберігається унікальна колекція періодичних видань ХІХ – поч. ХХ ст., до складу якої входять як світські, так і друковані органи релігійного характеру. Серед світської періодики існує певна частина видань, що вийшли друком у Львові⁷. Також у фондах НБУВ зібрано унікальну колекцію так званих альтернативних видань. Протягом 1920–1921 рр. після відновлення роботи тимчасового комітету, у «Всенародній бібліотеці України при всеукраїнській Академії наук» (з 1988 р. НБУВ) почалося налагодження книгообміну з світовими бібліотеками, зокрема, такими як Публічна бібліотека в Петрограді, Бібліотека академії наук, Нью-Йоркська публічна та Паризька національна бібліотека, а також Варшавською. Водночас відбувався й обмін літератури з різними навчальними закладами та музейними установами. Вже на початку 1922 р. фахівці ВБУ проштудіювали 40 тис. періодичних видань, що надійшли до відділу періодики⁸. Розпочалося укладання каталогів, які потім тематично розподілилися на обліковий, топографічний та інвентарний. Для обслуговування періодичними виданнями у бібліотеці виокремлено спеціальне приміщення, започатковано профільний фонд. Останній умовно розподілили на дві частини: «дореволюційну» та «післяреволюційну». У відділі бібліотечних зібрань та історичних колекцій сформовано фонд періодики переважно з дореволюційних видань. Усього нараховано близько 109 тис. од. зберігання.

Одним із перших львівських періодичних видань, що надійшло до фонду НБУВ являється «Мета» – український часопис народовецького напрямку, який виходив раз на місяць, у Львові в (1863–1865). Головним редактором та видавцем був Ксенофонт Климкович. Про вихід но-

вого періодичного видання «Мета» було оголошено у газеті «Вечерниці», в останньому номері за 1863 р. Самий перший номер видання «Мета» вийшов у вересні 1863 р. Цікаво, що у журналі вперше вживано поняття «своя правда» у значенні «українська національна ідея». Кожен випуск журналу іменувався «томом». Передплатниками періодичного видання стали насамперед, шанувальники журналу «Вечерниці». Зміст журналу з метою залучення ширшого кола читачів і до підписувачів, був різноманітний: студії про українське життя, полемічні статті на політичні теми, зокрема студії К. Климковича. На сторінках «Мети» публікувалися художні твори таких відомих письменників як Т. Шевченко, П. Куліш, наприклад, твір останнього «Дума про Саву Кононенка», Є. Гребінка, Маринчук (Володимир Антонович) та інших. Періодичне видання містило різноманітні рубрики: «Перегляд різних часописів роз'яснюючи руське питання», «Ровесна літопис», «Жива словесність». Також існували розділи, в яких друкувалися збірки пісень, оповідань, народні приказки тощо. Зокрема в 4-му номері часопису «Мета», який вийшов у грудні 1863-го р., вперше в Україні опубліковано вірш Павла Чубинського «Ще не вмерла Україна»⁹. У січні 1864 р. друк матеріалів було перервано на 5-му номері, але в березні 1865 р. його поновили. Друкований орган набув формату суто політичного двотижневика. Останній примірник побачив світ у листопаді 1865 р., після чого видавництво збанкрутувало. У фонді НБУВ зберігаються примірники з 1863р. по 1865 р., (усього 24 од.) їх введено до електронного каталогу.

Дещо інший характер мало львівське періодичне видання (примірники також передані до фонду НБУВ) «Зеркало» – ілюстрований гумористично-сатиричне часопис, що виходив двічі на місяць протягом 1882–1883 рр., 1886 р., 1889–1893 рр., 1906–1908 рр. Одними із головних редакторів періодичного видання працювали К. Устиянович (1882–1883) та В. Нагірний (1884). Пізніше редагував і одночасно видавав «Зеркало» К. Левицький (1886). Також редакторами

⁶ Лазаревский А.М. Автобиографические записки // Киевская старина. 1902. Т. LXXVII. № 5. С. 4.

⁷ Ін-т рукопису НБУВ. Фонд 47. Опис 1. Листування з Українською книжковою палатою, бібліотеками, видавництвами, редакціями газет, журналів, вісників, відомих видань про обмін, безкоштовне придбання книжок та одержання збірок періодичних видань. 1930. Арк. 72, 78.

⁸ Дубровіна Л.А. Онищенко О.С. Історія національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського 1918–1941 // НАН України. Київ, 1998. С.40

⁹ Чубинський П. Ще не вмерла Україна // Мета. 1863. №4. С. 272-274.

значилися Є. Олесницький, І. Криловський, О. Дембіцький, Г. Іванів та І. Кульчицький. На сторінках часопису критикували москвофілів та їхні видання «Слово» і «Пролом», глузували з деяких представників української інтелігенції, що «танцювали» перед польською шляхтою, розкривали виборчі махінації тощо. Серед авторів, які друкували свої нариси в журналі, фігурували І. Франко, В. Коцовський, І. Грабович, С. Яричевський, В. Масляк, С. Руданський, Б. Грінченко, В. Самійленко, П. Думка, О. Маковей та ін. До фонду відділу БЗІК, на жаль, потрапило тільки два примірники за 1889 р. (№ 23) та 1892 р. (№ 3–11, № 13–18, № 21–24), які введено до електронного каталогу та доступні для пошуковців.

Першим періодичним виданням педагогічного спрямування на Закарпатті слід вважати часопис «Учитель». Це своєрідний український тижневик до 1874 р. та двотижневик з 1880 р., перший номер якого вийшов у 1869 р. Основним завданням «Учителя» визначалося висвітлення становища та назрілих проблем народних шкіл. Першим видавцем і редактором якого став український письменник Михайло Клемертович (1869–1874), згодом його замінили: Теофіл Грушкевич (1890–1893), І. Копач (1907–1908), І. Ющишин (1911–1914) та ін. В періодичному виданні, окрім статей педагогічного напрямку і літературних творів, друкувалися нариси на економічні і культурно-освітні теми, матеріали з питань сільського господарства тощо. З 1905 р. у часописі актуалізувалися питання шкільного і домашнього виховання. Причому вони стосувалися всіх українських регіонів, і навіть інших європейських країн. Також до видання вміщалися хроніка з діяльності виховних і наукових установ. До функціонування журналу долучалися такі відомі особистості, як І. Франко, М. Грушевський, С. Ковалів, Г. Шерстюк, Я. Чепіга, С. Черкасенко та ін. У центрі уваги його редакційної колегії завжди залишалася постать учителя, його роль у суспільстві та соціальне і матеріальне становище. Поглиблене вивчення матеріалів цього періодичного видання дозволяє більш докладніше сприймати тогочасний рівень освіти, причому в загально-європейському контексті. У відділі БЗІК збережено примірники 1905 р., 1906 р., 1909–10 рр., і з 1912 по 1914 рр.

У науково-педагогічному періодичному виданні «Наша школа», що видавався у Львові у

1909–1914 та 1916–1918 рр., в першу чергу друкувалися студії на тему розвитку української школи, її реорганізації, про методіку викладання, а також психологічні аспекти навчання. Крім того порушувалося питання українського правопису, морально-етнічного, релігійного та фізичного виховання підлітків. В кожному номері продукувалися матеріали під рубриками: «Хроніка шкільного життя», «Огляд книжок і часописів», «Науково-педагогічна Хроніка». Часопис як правило виходив 6 разів на рік. Посаду редактора у різні роки, обіймали І. Кревецький (1909–1912), С. Томашівський (1913), М. Чайковський (1914), Ю. Рудницький (1916–1918). До фонду НБУВ потрапили примірники лише за 1909 р. і 1910 р. (кн. 1).

Також у фонді зберігаються такі періодичні видання, як «Народ», «Народне слово», «Жите і слово», «Учительське слово», «Молода Україна», «Ілюстрована Україна» «Україно-руський архів», «Часопис правнича», «Хроніка українсько-руського товариства імені Т. Г. Шевченка у Львові» та «Господарська часопись».

Літературно-художній і громадсько-політичний часопис «Жите і слово», що виходив у Львові у 1894–1897 рр., головою редколегії якого був І. Франко, виходив спочатку раз на два міс. З 1896 р. раз на місяць. Його зміст репрезентували розділи: «Белетристика», «Наукові та етнографічні статті», «критика і бібліографія» та «Хроніка». Постійними авторами, котрі друкували свої твори у часопису, були І. Франко, Л. Українка, П. Грабовський, О. Маковей, М. Коцюбинський та ін. Важливе місце у ньому також посідали літературно-критичні студії М. Шашкевича, І. Франка, О. Терлецького. Друкувалися фольклорні праці Л. Василевського, В. Гнатюка, М. Павлика. «Жите і слово» це видання де вперше було надруковано поему Л. Українки «Давня казка» (примірник за 1896 р. книга 6)¹⁰. У відділі зберігаються номери за 1894 та 1986 рр., які введено до наукового обігу.

1-го січня 1890 р. у Львові за ініціативою І. Франка та М. Павлика було створено періодичне видання «Народ», що проіснувало рекордний, як на ті умови та час, термін – 5 років. Засновниками його визначилися представники радикальних поглядів. Видання мало переважно громадсько-політичне спрямування, а тому художнім творам відводилося дуже мало сторінок. У 1893 р. художня тематика зникла зовсім:

¹⁰ Українка Л. Давня казка // Жите і слово. Львів, 1896. Кн. 6. С. 442.

«Народ» став першим повністю публіцистичним українським періодичним виданням. Відповідальним редактором став І. Франко, а М. Павлик – видавцем. До співпраці з часописом радикали запросили кореспондентів-аматорів з поміж селян, а тому за своєю освіченістю більшість з них відставали в культурному аспекті від інтелігенції, отже подавали часто публікації не якісні, чим нерідко викликали нарікання серед читацької громадськості. У 1984 р. внаслідок багатьох непереборних внутрішньопартійних суперечностей, на межі закриття «Народ» зменшив кількість статей політичного характеру, а з часом повністю перепрофілювався на художньо-літературну тематику. Тим не менш у часописі друкувалися такі видатні постаті як М. Драгоманов, А. Кримський, М. Павлик. В 1985 р. часопис припинив своє існування внаслідок смерті М. Драгоманова та хворобу М. Павлика. У фонді відділу БЗІК знайдено лише примірник за 1895 р. (№ 1–16).

Періодичне видання «Хроніка наукового Товариства ім. Шевченка», що виходило друком у Львові більш ніж півстоліття, з 1900 до 1966 р. До 1905 р. фігурувало під назвою «Хроніка українсько-руського товариства ім. Шевченка у Львові». Усього у Львові, з тривалими перервами у воєнні роки, з 1900 по 1939 рік побачило світ 74 частини. Після 1939 р. з відновленням роботи НТШ в еміграції було оприлюднено лише 5 частин «Хроніки...» (Ч. 75–76, Ч. 77, Ч. 79, Ч. 80). Бюлетень виходив щоквартально та інформував читача про діяльність НТШ, книжкові новинки про функціонування власної бібліотеки, регіональних музеїв, культурно-історичних пам'яток, а також друкувалися звіти про участь членів НТШ у міжнародних конференціях, їхні зв'язки з іншими науковими культурними установами тощо. Відповідальним за подання інформації до періодичного видання в період з 1900 по 1912 р. значився М. Грушевський. У фонді НБУВ зберігаються примірники видання «Хроніка українсько-руського товариства ім. Шевченка у Львові» за 1900р., Ч. 2–4; 1901–1905 рр. та «Хроніка наукового товариства імені Шевченка» за 1906 р., 1907 р., 1910–1914 рр.

На початку ХХ ст., у Львові набуло популярності літературно-наукове періодичне видання «Ілюстрована Україна». Воно виходило у 1913–14 рр. двічі на місяць, а всього видруковано 34 випуски. Головним редактором був ві-

домий історик та викладач Львівського університету імені І. Франка І. Крип'якевич (1886–1967). У часописі головним чином надавалася інформація про хроніку святкових і урочистих подій, працю українських національних установ і діячів, зокрема Д. Яворницького, О. Лазаревського, друкувалися політичні новини. Також в часописі свої перші творчі доробки репрезентували український письменник Я. Савченко (1890–1937), поет С. Чарнецький (1881–1944), громадсько-політичний діяч О. Коваленко (1875–1963) та ін. Примірник періодичного видання за 1914 р., (№ 5,6) був присвячений відзначенню 100-річчя від дня народження Т. Шевченка. У фонді НБУВ збережено примірники за 1913 р. (№ 1–24) і 1914 р. (№ 1–10).

Також у фонді відділу БЗІК зберігається українське молодіжне періодичне видання «Молода Україна», що виходило друком у Львові щомісяця протягом трьох років, з січня 1900 р. до березня 1903 р. У фонді НБУВ в наявності примірники № 3, 4, 8–12 за 1901 р., та № 6,7 за 1902–03 р. Не менш вагомим львівським періодичним виданням вважається «Часопись правнича», який функціонував протягом 17 років, з 1889 по 1906 рр.». З 1893 р. його видавала Правнича Комісія Історико-Філософської Секції НТШ. Усього видруковано 10 випусків. З 1900 р. часопис було «розширено» і він почав виходити під назвою «Часопись Правнича і Економічна». Головним редактором до 1900 р. працював найвизначніший політичний діяч Галичини Кость Левицький (1859–1941), на зміну йому заступив український вчений-правник С. Дністрянський (1870–1935). У часописі друкувалися праці з загального права, розвитку народного господарства, соціології, історії українського права тощо. До 1892 р. видання виходило щомісяця. Пізніше, під керівництвом НТШ – раз на квартал, але вже під новою назвою: «Часопись Правнича. Видавництво Наукового товариства імені Шевченка». «Часопись» включав в себе такі розділи: «Практика судова», «Наукова хроніка», «Бібліографія», «Замітки літературні», а також «Історія і філософія права», «Право економічне», «Право приватне», «Право карне і процес карний». На сторінках періодичного видання вагоме значення мали опубліковані наукові розвідки, теоретичні та практичні статті відомих правників, наприклад, Д. Кулика, П. Стебельського, А. Горбачевського, С. Дністрянського, великою популярністю користувалися праці

К. Левицького. Особливо праця Левицького «Про публічне добро» (1897)¹¹. У фонді відділу БЗІК НБУВ збережено примірники «Часопису правнича» за 1894 (№ 1, 3, 4); 1895 (№ 1,3); 1896, 1898, 1899, 1900 рр., а також «Часопис правнича і економічна»: 1900, 1901–02, 1904–05, 1910 рр.

Висновки. Отже, в даному дослідженні вперше комплексно охарактеризовані дореволюційні львівські періодичні видання, а особливо увагу звернено на ті з них, що зберігаються у відділі бібліотечних зібрань та історичних колекцій Національної бібліотеки імені В. І. Вернадського. Визначено тематичний напрямок львівської періодики та стисло простежено історію її функціонування від середини ХІХ до початку ХХ століття. Також проаналізовано основний зміст матеріалів, що виходили друком у

львівських часописах і мали актуальність для тогочасного читача.

Як відомо, уцілілі примірники львівських видань пройшли складний шлях, «мандруючи» довгий час по різних архівосховищах СРСР, перш ніж потрапити у колекцію дореволюційної періодики, що нині зберігається у фонді НБУВ. У дослідженні міститься інформація про непересічних постатей, що безпосередньо були пов'язані з видавницькою діяльністю не тільки у Львові, а й в інших західноєвропейських містах. Відомості, що подано в даному нарисі й досі не втратили наукового значення та продовжують надалі привертати увагу вчених у пошуках новизни та цікавого матеріалу з огляду зв'язків Західної України з Наддніпрянщиною у справі поширення національної ідеї, культурного та наукового обміну тощо.

References

1. Dubrovina L. A. Onishchenko O. S. (1998). *Istoriya natsionalnoy biblioteki Ukrainy imeni Vernadskogo [History of the Vernadsky National Library of Ukraine]* NAN Ukrainy. Kiev [In Ukraine].
2. Hdakovych M. (2020). Chasopys pravnycha yak etapne yavlyshche u formuvanni ukrayinskoyi pravnychoyi movy. [Journal of Law as a Stage Phenomenon in the Formation of Ukrainian Legal Language]. *Aktualni problemy navchannya inozemnykh mov dlya spetsialnykh tsiley zbirnyk naukovykh statey* (I. J. Skovronska, comp.). Lviv, Ukraine. [In Ukraine].
3. Hnatyuk V. (1923). *Naykove tovarystvo imeni Shevchenka. Z nahody 50-littya yoho zasnuvannya [Shevchenko Scientific Society on the occasion of the 50th anniversary of its foundation]*. Drukarnya naukovohto tovarystva imeni T. Shevchenka. Lviv, Ukraine. [In Ukraine].

¹¹ Гдакович М. Часопись правнича» (1889–1912) як етапне явище у формуванні української правничої мови // Актуальні проблеми навчання іноземних мов для спеціальних цілей: збірник наукових статей / уклад. І.Ю. Сковронська. Львів: ЛьвДУВС, 2020. С. 40.